

знань завдяки яскравим і несподіваним асоціативним зв'язкам, які виникають у мовленнєвій свідомості учня.

Звичайно, у межах однієї статті неможливо розкрити всі аспекти роботи з лінгвістичними мініатюрами. Подальшого розв'язання проблеми потребує методика використання лінгвістичних мініатюр у старших класах, що забезпечить наступність у вдосконаленні мовленнєвої компетенції учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: моногр. / О. М. Горошкіна. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 362 с.
2. Дейкина А. Д. Тексты-миниатюры на уроках русского языка: пособие для учителя / А. Д. Дейкина, Ф. А. Новожилова. – М.: Флинта: Наука, 1998. – 144 с.
3. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / С. Караман. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
4. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Пед. газ. – 2002. – січ. (№ 1).
5. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: підруч. для студ.-філол. / За ред. М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2000. – 262 с.
6. Педагогическое речеведение: словарь-справочник / Под ред. Т. А. Ладыженской.

УДК 373.3(438)

М.В. Поп'юк

ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ ПОЛЬЩІ, ЧЕХІЇ, СЛОВАЧЧИНИ ТА УГОРЩИНИ

У статті проаналізовано проблеми реформи управління початковою освітою в державах Вишеградської четвірки. Досліджено основні напрями змін в адмініструванні початковою ланкою освіти. А також висвітлено можливість використання їх досвіду в умовах України.

In the article the problems of reform of management primary education are analysed in the states of Vishegrad. Explored basic directions of changes in administration of education an initial link. And also possibility of the use of their experience is reflected in the conditions of Ukraine.

Перед багатьма колишніми пострадянськими країнами постала проблема відродження національних традицій системи освіти та її складової – управління освіти – з використанням досвіду передових країн світу. Так, країни Вишеградської четвірки успішно справляються з цим завданням, свідченням чого є нещодавнє прийняття їх до Європейського Союзу.

Найголовнішими документами, які окреслювали основні напрями реформування управління початковою освітою в країнах Вишеградської четвірки, стали: «Головні напрямки у вдосконаленні системи освіти в Польщі», Освітні Акти (Словаччина, Чехія), Національний основний навчальний план (Угорщина).

Однією з основних позицій реформування основної школи досліджуваного регіону ми визначили зміни в управлінні освітою, зокрема її початковою ланкою. Як слушно вважає польський педагог Станіслав Качор, великий вплив на функціонування системи освіти мають уряди країн, адміністративно-територіальні одиниці цих держав, їх економіка та мережа позашкільних організацій [7: 100]. Критики сучасних систем освіти у Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині стверджують, що вони не до кінця виконують поставлену перед ними мету. Проте можливість критики системи освіти сама по собі вже є важливою позитивною зміною. Не можна не помічати й тих позитивних зрушень, які сталися у країнах

досліджуваного регіону останнім часом. Це передусім прийняття європейських цінностей в управлінні освітою та демократизація процесу адміністрування систем освіти.

Науково обгрунтоване керівництво в галузі початкової освіти можливе за дотримання таких принципів управління:

Принцип науковості. Передбачає врахування під час організації навчально-виховного процесу в закладах освіти досягнень педагогіки, психології, методик викладання навчальних предметів.

Принцип демократизації. Полягає в тому, що при вирішенні проблем діяльності закладу освіти керівник має зважати на думку членів педагогічного колективу, батьківської громадськості та учнівського колективу.

Принцип гуманізації. Потребує налагодження гуманних стосунків у ланках взаємовідносин: дирекція–учителі, учні, батьки; учителі–учні, батьки; учителі–учителі; учні–учні; учнівське самоврядування–рядові вихованці; батьки – діти; передбачає формування гуманної особистості гуманними засобами.

Принцип плановості. Потребує чіткого перспективного і щоденного планування усіх напрямів навчально-виховної, організаційно-господарської діяльності школи з урахуванням умов навчання в ній та можливостей.

Принцип компетентності. Згідно з ним усі педагогічні та інші працівники закладу освіти повинні мати високий рівень професійної підготовки. Саме тому в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині велика увага зараз приділяється питанню підготовки педагогічних кадрів [4, Інтернет].

Важлива функція органів освіти – інспектування діяльності шкіл. Під інспектуванням розуміють систему контролю за станом виконання закладами й установами освіти постанов, директив і вказівок уряду в галузі освіти, навчальних планів та програм, наказів і розпоряджень керівних органів з одночасною практичною допомогою тим, кого контролюють, вжиттям заходів щодо запобігання й усунення недоліків.

Під час інспектування школи перевіряють її діяльність щодо забезпечення загальної середньої освіти молоді; організаційну роботу, розстановку й використання педагогічних кадрів; стан внутрішкільного керівництва, методичну роботу; систему праці вчителів, уроки та інші форми організації навчання; стан виховної роботи, зокрема трудового виховання і навчання у школі, діяльність учнівського самоврядування, позакласної та позашкільної роботи з учнями; зв'язок школи з сім'єю і громадськістю; навчально-матеріальну базу школи, виконання планових бюджетних витрат; облік роботи і звітність школи; адміністративно-господарську діяльність.

Основною тезою щодо реформування управлінського процесу освітою, в тому числі й початковою її ланкою стала децентралізація. Міністерства освіти вже не вирішують все, що має відбуватися в школах. Тепер вони координують і встановлюють стандарти навчання, проводять загальний нагляд і контроль законності дій у початкових школах, розподіляють бюджетні кошти і контролюють їх використання, є своєрідними кураторами органів самоврядування у галузі початкової освіти [3: 7]. Міністр освіти відповідає за якість освіти в державі, дбає про популяризацію початкової, середньої та вищої освіти, а також вирівнювання освітніх можливостей дітей та молоді, які мають труднощі в доступі до освіти.

Введено інститут кураторства. Головним їх завданням являється проведення педагогічного нагляду на місцях, ними надається допомога керівним органам закладів освіти. Вони відповідають за якість освіти на своїй території.

Децентралізація управління системою освіти відбувалася шляхом розширення повноважень двох важелів керування: директора школи та органу місцевого самоврядування. Керівники навчальних закладів усіх рівнів вибираються на конкурсній основі, а не призначаються безапеляційно освітньою владою, як це було в попередні роки (до проведення реформ). До того ж педагогічні ради школи можуть не погодитись на запропонованого їм керівника. Директорам перейшли повноваження інспекторів шкільної освіти щодо

здійснення педагогічного нагляду та контролю за обов'язковим відвідуванням дітьми школи [8: 10].

Відродження територіального самоврядування дало можливість передачі керування школами усіх типів самоврядуванню. Завдяки цьому вони можуть проводити власну освітню політику, яка відповідає локальним потребам. Освітнім завданням одиниць територіального самоврядування в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині є гарантування навчання, виховання та опіки в школах, для яких вони є керівними органами. Одиниці територіального самоврядування прийняли на себе широкий обсяг повноважень, а передусім збільшилась їх відповідальність за стан освіти на власній території.

Одиниці територіального самоврядування контролюють розпорядження фінансами, наданими школам. Закони про систему освіти не обмежують можливостей створення і керування одиницями територіального самоврядування шкіл, керування якими не належить до їх власних завдань [5, Інтернет].

Внаслідок змін у системі управління освітою науково-освітня громадськість отримала засіб контролю планів і рішень міністрів. Відповідно Законів про систему освіти змінилася роль колегіальних органів шкіл, які отримали можливість здійснювати великий вплив на процес прийняття рішень, що обмежило сферу діяльності одноосібних рішень, сприяло запобіганню можливої сваволі керівників закладів освіти, кураторів і міністра освіти, що певною мірою покінчило з адміністративним, авторитарним впливом. Це сприяло прийняттю правових управлінських рішень, за дотриманням яких стежили громадські органи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Василюк А. Вища освіта Польщі: структура, управління, фінансування, підготовка кадрів // Освіта і управління. – 1998. – № 2. – Т 2. – С. 154-163.
2. Гречка Я. Р. Управління освітою Польщі: історична ретроспектива [Електронний ресурс] <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-1/txts/GRECHKA.htm>
3. Гриневич Л. М. Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі: автореферат дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2005.
4. Інформаційна база даних міжнародної освітньої мережі EURIDICE [Електронний ресурс] // <http://www.euro.lecos.org>
5. Місцеве самоврядування у Чеській Республіці [Електронний ресурс] www.cld.org.ua/lib/90_Czech_LG_9.doc
6. Науменко Р. А. Позашкільна освіта в Україні та в країнах Європи: порівняльний аспект [Електронний ресурс] www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2006-2/txts/GALUZEVE%5C06nraepa.pdf.
7. Edukacja w gminie, powiecie i województwie: z wzorami regulaminów i uchwał [red. t. A. Gałuszka, W. Misztal, P. Stańczyk]; Federacja Związków i Stowarzyszeń Gmin i Powiatów RP. Centrum Prawa Miejscowego. – Kraków: Fundacja Rozwoju Samorządności i Prasy Lokalnej, 1999. – 108 s.
8. László Varga Reforms in Primary School in Hungary. – Buda, 2005. – 458.
9. Lewowicki T. Przemiany oświaty. – Warszawa: Zak, 1994. – 214s.

УДК 372.461

Н.М. Сіранчук

ХУДОЖНІЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті аналізуються лише ті аспекти проблеми теорії тексту, які стали вихідними в розробці й експериментальному апробуванні методики розвитку образного мовлення молодших школярів.